

Dosarul electronic – un prim pas către digitalizarea justiției?

The E-file – a first step towards the digitalization of justice?

Oana-Cristina Munteanu¹

Rezumat: Încercări timide pentru a implementa un sistem electronic care să confere acces avocaților, justițiabililor, participanților la actul de justiție în general la actele aflate la dosarul instanței au început acum mulți ani, însă, se pare că nevoia de adaptare la noile condiții impuse de contextul pandemic care a afectat inclusiv sistemul judiciar a fost impulsul de care aveam nevoie pentru ca acest proces să fie accelerat. Dacă anterior folosirea de către instanțe a semnăturii electronice, comunicarea actelor prin intermediul poștei electronice și audierea inculpaților prin videoconferință era privită cu destul de multă rezervă, iată că internetul începe să devină răspunsul pentru majoritatea problemelor cu care justiția se confruntă la nivel administrativ, procedural și nu numai. Articolul de față își propune să analizeze în ce măsură un eveniment extraordinar poate deschide noi căi către un sistem judiciar mai facil, mai modern, mai eficient. Colaborarea dintre justiție și tehnologie, îndeosebi în domeniul informaticii, trebuie să devină ceva la fel de firesc precum colaborarea judecătorului cu grefierul său.

Cuvinte-cheie: dosar electronic; justiție; digitalizare; context pandemic.

Abstract: Despite the fact that, for years, we have witnessed several attempts at the implementation of an electronic system that would provide access to lawyers and all justice stakeholders to documents in court files, it seems that the need to adapt to the new world pandemic context was the impulse that the system needed in order to accelerate the process. Previously, e-signatures, sending papers via electronic courier, and hearing testimonies via videoconferencing services, were regarded with reluctance. However, in the current context, these technologies provide a much-needed solution to the majority of administrative and procedural issues faced by the justice system. This article aims to analyse to what extent an extraordinary event can pave the way to a more facilitated, more modern and efficient judicial system. The collaboration between justice and technology, especially as far as IT is concerned, should become as natural as that between a judge and their clerk.

Keywords: e-file; justice; digitization; pandemic context.

¹ Doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

*Fiat justitia,
et pereat mundus*²

1. Retrospectiva implementării dosarului electronic.

Dosarul electronic³ nu este o creație *ad hoc* a sistemului judiciar venit ca un răspuns pentru deblocarea actului de justiție în contextul pandemic generat de răspândirea la nivel mondial a virusului SARS-CoV-2. Eforturile întreprinse în sensul debirocratizării sistemului judiciar prin implementarea dosarului electronic au început de acum aproape un deceniu, prima instanță din țară care a creat un acces informatizat la dosarele instanței fiind Curtea de Apel Cluj, în anul 2013 prin intermediul aplicației InfoDosar.⁴ După modelul Curții de Apel Cluj au urmat alte instanțe de judecată care au salutat inițiativa acesteia și, în pofida unui cadru normativ expres, au înțeles cât de importantă este componenta operativității în cadrul unui sistem judiciar sugrumat de birocrație⁵.

Menționăm *ab initio* faptul că implementarea la nivelul instanțelor de judecată a dosarului electronic nu are la bază o normă legală, fiind un răspuns inerent unor nevoi stringente ale societății și automat ale cetățenilor⁶. Este adevărat că instaurarea stării de urgență la nivel național prin decretele prezidențiale a creat pârgھیile necesare pentru utilizarea unui sistem informatic despre care doar se cunoștea că există, dar pe care doar câteva dintre instanțele de judecată l-au îmbrățișat de bunăvoie, însă întrebarea care derivă este următoarea: utilizarea dosarului electronic este o soluție de ultim resort,

² Celebriul dicton latin, exploatat și de către filosoful german Immanuel Kant în eseul său – „*Pacea perpetuă*” din 1795, se impune poate cel mai pregnant în aceste vremuri tulburi în care, în fața unui inamic invizibil și despre care încă nu se pot afirma prea multe, justiția se luptă pe toate fronturile pentru a asigura îmfăptuirea dreptății sub orice cost.

³ Implementarea dosarului electronic la nivel național reprezintă un subiect ce a făcut obiectul multor dezbateri în ultima perioadă și este apreciat în mod unanim de către participanții la actul de justiție ca fiind soluția cea mai potrivită în contextul dat și un pas important și integrat într-o nouă etapă a justiției românești.

⁴ [Online] la <https://www.curteadeapelcluj.ro/index.php/dosare/info-dosar.html>. Aplicație implementată de informaticienii Curții de Apel Cluj încă din data de 17.03.2013.

⁵ Dintre care amintim Curtea de Apel Suceava, Tribunalul Arad și Curtea de Apel Iași.

⁶ În cadrul dezbaterii pe tema digitalizării sistemului judiciar, jud. Mihai Bălan, membru al Consiliului Superior al Magistraturii a lansat următoarea afirmație relativ la responsabilitatea implementării dosarului electronic: „Digitalizarea a venit dinspre sistem către factorii de decizie, nu invers.”, fiind creionată, așadar, nevoie de adaptabilitate forțată de împrejurări exterioare, [Online] la https://www.universuljuridic.ro/dezbaterile-universul-juridic-digitalizarea-sistemului-judiciar-este-posibila-implementarea-si-utilizarea-sistemului-de-videoconferinta-in-sistemul-judiciar/?fbclid=IwAR13T1i0Csvo0Q_iM1kJwImFwvoj7bZXk-VXnL7JPsrhQ-_RLGvCzYU1kqU.

menită a atenua efectele unor situații excepționale și temporare sau va deveni acesta firescul unui sistem judiciar modern, electronic, digitalizat?

Un lucru este cert, încă din stadiu său incipient dosarul electronic și-a dovedit utilitatea, fiind îmbrățișat de toți participanții la actul de justiție iar lipsa utilizării în mod curent și obișnuit a acestuia va fi privită în mod clar drept o involuție a justiției de către toți cei care beneficiază de acest sistem. Este un lucru firesc ca oamenii să caute soluții pentru a își ușura munca sau pentru a depune mai puțin efort în vederea obținerii unui anumit rezultat, astfel încât, dacă procesul de consultare a unui dosar se poate efectua din liniștea biroului sau chiar de acasă, utilizarea acestei aplicații este și va trebui să rămână o normalitate.

Cu toate acestea, funcționarea la nivel unitar și coordonat a dosarului electronic nu poate fi realizată fără o bază logistică ce poate permite instanțelor implementarea sa fără probleme. O primă înștiințare oficială în privința realizării acestui deziderat o regăsim într-un comunicat al ministrului justiției din ianuarie 2019⁷ privind semnarea contractului pentru achiziția de echipamente IT și programe informatice, în cadrul Proiectului de „Îmbunătățire a Serviciilor Judiciare”. Până la acest moment, însă, aceste demersuri nu s-au concretizat, fiecare instanță depunând eforturi proprii și utilizând personalul deja existent și echipamentele avute la dispoziție pentru a încerca să ofere acces la dosarul electronic.

Este evident că justiția nu este pregătită nici logistic și nici uman pentru a asigura 100% acces electronic la acest moment, în condițiile în care este nevoie de alocarea în cadrul fiecărei instanțe a unor servere securizate și scanate periodic împotriva atacurilor informatice cu capacitate extraordinar de mare pentru stocarea tuturor documentelor scanate în format PDF, în contextul în care se dorește crearea accesului nu doar la dosarele noi înregistrate pe rolul instanțelor, dar și a celor mai vechi dar nesoluționate încă. Baza logistică trebuie dublată de alocarea unor noi posturi sau de redirectionarea celor din compartimentele auxiliare în vederea efectuării tuturor operațiunilor pe care rezultatul final (accesul la dosarul electronic de către persoanele interesate) îl presupune. Ne referim aici la preluarea dosarelor în format fizic, scanarea fiecărui document din dosar, înregistrarea acestuia în funcție de tipul de act (cerere de chemare în judecată, act procedural emis de instanța de judecată⁸, întâmpinare, anexe, citație etc.) și încărcarea actelor pe platformă.

⁷ [Online] la <https://www.juridice.ro/623385/implementarea-la-nivel-national-a-proiectului-dosarul-electronic.html>, accesat la data de 13.10.2020.

⁸ Pentru documentele care sunt emise chiar de instanța de judecată, acestea fie sunt editate direct în programul ECRIS fiind documente închise, fie sunt scanate și ulterior atașate în programul ECRIS, [Online] la <https://www.juridice.ro/506395/curtea-de-apel-craiova-implementat-aplicatia-infodosar.html>, accesat la data de 12.11.2020.

În prezent, în România funcționează un număr total de 15 curții de apel⁹, dintre care un număr de 14 curți de apel (și instanțele arondate acestora)¹⁰ au implementat aplicația de dosar electronic. După cum reiese în mod les din tabelul realizat *infra*, preferința instanțelor este îndreptată către varianta TDS (Transmitere Document Securizat)¹¹, dezvoltată și implementată de specialiștii IT ai Tribunalului Arad¹², în pofida aplicației incipiente (însă căreia instanțele îi rămân tributare datorită caracterului inovativ) InfoDosar.

Curtea de Apel Alba Iulia	https://doc.curteadeapelalbaiulia.ro/autentificare
Curtea de Apel Bacău	- ¹³
Curtea de Apel Brașov	https://doc.curteadeapelbrasov.ro/autentificare
Curtea de Apel București	http://doc.cab1864.eu/autentificare
Curtea de Apel Cluj	https://www.curteadeapelcluj.ro/index.php/dosare/info-dosar.html
Curtea de Apel Constanța	https://doc.curteapelconstanta.eu/autentificare
Curtea de Apel Craiova	https://doc.curteadeapelcraiova.eu/autentificare

⁹ Inițial au existat doar 4 curți de apel în România înființate prin Legea pentru organizarea judecătorească din 1 septembrie 1890 urmând ca din anul 1919 numărul curților de apel să crească douăsprezece, în prezent existând cincisprezece curți de apel și o Curte Militară de Apel cu sediul în București, în acest sens: [Online] la https://ro.wikipedia.org/wiki/Cur%C8%9Bile_de_apel_din_Rom%C3%A2nia, accesat la data de 05.10.2020.

¹⁰ Dacă în cursul anului 2019, doar 12 curți de apel dispuneau de aplicații informatice prin care justițiabilii aveau acces la actele dosarului pe bază de parolă, conform informațiilor accesibile pe site-ul <http://www.transilvaniarecuperaricreante.ro/2019/09/informatizarea-instantelor-din-respect-pentru-justitiabili.html>, urmare a contextului excepțional generat de răspândirea la nivel mondial a virusului SARS-CoV-2, se pare că încă 2 curți de apel au întreprins măsurile necesare în vederea alinierii cu restul instanțelor din țară, cele două curți de apel fiind: Curtea de Apel Galați și Curtea de Apel București.

¹¹ [Online] la https://adevarul.ro/locale/alba-iulia/peste-16000-accesari-aplicatiei-dosar-electronic-nivelul-instantelor-raza-curtii-apel-alba-iulia-1_5e3278f85163ec4271973b9e/index.html, accesat la data de 26.09.2020.

¹² Pentru mai multe detalii, a se vedea: [Online] la https://www.juridice.ro/680166/dosarul-electronic-analiza-prezentului-prin-prisma-necesitatii-utilitatii-si-dificultatilor.html?fbclid=IwAR28lqx97WivVx_leXXD7g9B-Hv17-,Vb1NN_jhsYIzaH1R5HnLroSkik3Z4#_ftn1, accesat la data de 20.09.2020.

¹³ Până la momentul redactării prezentului articol nu am identificat existența unui dosar electronic la nivelul acestei curți de apel, singurul rezultat livrat în urma consultării motorului de căutare google.ro fiind direcționat către adresa: <http://infodosar.ro/i.php?page=0&instanta=Curtea%20de%20Apel%20Bacau> ce nu oferă posibilitatea logării în vederea accesării dosarului în format electronic ci oferă doar informații cu caracter public, disponibile, de altfel, și pe site-ul instanțelor de judecată: www.portaljust.ro.

Curtea de Apel Galați	https://doc.cagl.ro/autentificare
Curtea de Apel Iași	http://doc.ca-iasi.ro/autentificare
Curtea de Apel Oradea	http://doc.curteadeapeloradea.ro/autentificare
Curtea de Apel Pitești	http://www.curteadeapelpitesti.ro/Dosare_ecris.aspx
Curtea de Apel Ploiești	https://doc.caploiesti.ro/autentificare
Curtea de Apel Suceava	http://www.curteadeapelsuceava.ro/Dosare_ecris.aspx
Curtea de Apel Timișoara	https://doc.curteapeltimisoara.ro/autentificare/
Curtea de Apel Târgu Mureș	http://www.curteadeapelmures.ro/Dosare_ecris.aspx

Bineînțeles că, în acord cu majoritatea covârșitoare a instanțelor de judecată din țara noastră, nici Instanța Supremă nu putea rămâne fără un răspuns la procesul de digitalizare și modernizare a sistemului judiciar. Prin adresa nr. 645/07.05.2020¹⁴ emisă de Înalta Curte de Casație și Justiție și transmisă Președintelui Uniunii Naționale a Barourilor din România se anunța lansarea aplicației de dosar electronic la nivelul instanței supreme¹⁵, procedura de înregistrare fiind posibilă începând cu data de 07.05.2020, iar accesul la dosarele aflate pe rolul celor două secții civile și secției de penal fiind posibil de la data de 18.05.2020. Totodată, se preciza că pentru dosarele aflate pe rolul Secției de contencios administrativ și fiscal, dat fiind volumul considerabil de acte inerente unor litigii în această ramură de drept, accesul este preconizat a fi posibil începând cu luna septembrie 2020 (fapt confirmat prin posibilitatea de selectare a secției de contencios administrativ și fiscal prealabil căutării numărului de dosar).

Cu pași mici dar coordonați accesul la dosarul electronic va deveni posibil în cadrul fiecărei instanțe într-o apreciere optimistă până la finele anului 2021, canalizarea tuturor resurselor de factură economică, umană, logistică în vederea creării unei singure aplicații de dosar electronic la nivel național în pofida coexistării mai multe aplicații mai mult sau mai puțin asemănătoare reprezentând, din punctul nostru de vedere, un aspect stringent în această privință.

2. Utilizarea aplicației de dosar electronic: InfoDosar vs. TDS

Așa cum am precizat *supra*, prima instanță din România care a pășit la implementarea dosarului electronic este Curtea de Apel Cluj prin intermediul

¹⁴ A se vedea în acest sens, [Online] la https://www.unbr.ro/wp-content/uploads/2020/05/135-AUT-2020_dos-el-ICCFJ_nr.-645-din-07-mai-2020.pdf?fbclid=IwAR2TQFh0KnHDS75XlcP61JyXbRPKzq-5p-CREbKIq-rElIdSW4Ncxck_kk, accesat la data de 26.09.2020.

¹⁵ Accesul fiind disponibil prin accesarea adresei web: <http://doc.iccj.ro/autentificare>. ICCJ a folosit, de asemenea, platforma dezvoltată de specialistii IT din cadrul Tribunalului Arad.

aplicației InfoDosar, un proiect pionier, foarte bine recepționat de către avocați, experți judiciari, justițiabili etc.

Mecanismul de funcționare al aplicației InfoDosar este unul simplu și presupune parcurgerea următorilor pași:

1. Emiterea unei citații de către instanța de judecată în care, alături de toate informațiile cuprinse în mod obișnuit în legătură cu numărul de dosar, obiect, părți etc., este furnizată și o parolă de acces necesară autentificării în aplicație;

2. Odată accesată aplicația InfoDosar este necesară logarea prin tastarea numărului de dosar și a parolei puse la dispoziție părții de către instanță. Prin parcurgerea procedurii de autentificare, aplicația oferă acces la două tipuri de servicii: (i) *Vizualizare documente* și (ii) *Fișă dosar*.¹⁶

3. Serviciul de „*Vizualizare documente*” oferă acces părții la documentele aflate la dosar în format electronic (indiferent dacă acestea provin de la instanță sau de la părțile din dosar), dosarul electronic fiind așadar o copie fidelă a celui fizic, „original” ce se află pe masa judecătorului.

4. Serviciul „*Fișă dosar*” conferă părților informații privind cursul dosarului (atât în primă instanță cât în căile ordinare sau extraordinare de atac), stadiului procesului, termenele de judecată acordate cu dispozițiile instanței pentru fiecare termen și soluțiile dispuse în fiecare ciclu procesual.

Modalitatea de acces poate fi vizualizată cu ajutorul imaginii de mai jos¹⁷:

The screenshot displays the web interface of the InfoDosar application. At the top, it features the logo of the Curtea de Apel Cluj and the text "CURTEA DE APEL CLUJ". Below this, there is a section titled "Tribunalul SĂLAJ - Informații detaliate despre dosar" which contains a table with case details:

Număr unic dosar	1201/84/2020
Inregistrat în data de	13/11/2020
Obiectul cauzei	pretenții
Stadiu procesual	

Below the table, there is a red banner that reads "Autentificare dosar: 1201/84/2020". The main content area is titled "Autentificare secțiunea vizualizare/depunere documente" and contains a login form with the following fields:

- Nr. dosar: 1201/84/2020
- Parola: [input field]

At the bottom of the form are two buttons: "Autentificare" and "Închide fereastra". On the left side, there is a "Termene de judecată" section with a date "13/11/2020" and an "Inapoi" button. At the very bottom, a footer note states: "Această aplicație a fost creată de Curtea de Apel Cluj și implementată din data de 17.03.2013. Total vizitatori: 112685758".

Având în vedere că accesul la dosarul electronic prin intermediul aplicației InfoDosar este posibil prin tastarea unei parolei unice, furnizate de către instanță și pusă la dispoziția părții prin intermediul citației emise, se pune

¹⁶ [Online] la <https://www.juridice.ro/506395/curtea-de-apel-craiova-implementat-aplicatia-infodosar.html>, accesat la data de 14.11.2020.

¹⁷ Imagine preluată de pe site-ul https://www.curteadeapelcluj.ro/cacj_vechi/Dosare_ecris.aspx.

problema unor posibile fraude, parola putând fi cu ușurință transmisă / comunicată și altor persoane care nu au calitatea de parte litigantă dar care, pe baza parolei, ar putea obține acces la actele aflate la dosar. În vederea protejării părților din dosar (care prin intermediul actelor depuse ar putea dezvălui informații sensibile, confidentiale etc.) și al respectării reglementărilor europene privind protecția datelor cu caracter personal, este necesară dublarea parolei cu o altă modalitate de verificare a calității persoanei care solicită acces. În ceea ce privește componenta de securitate a paginii de autentificare în momentul accesării dosarului electronic un indiciu în acest sens ar fi existența „*pictogramei sub formă de lacăt de culoare verde din dreptul adresei paginii de internet*”¹⁸, reprezentând o dovadă că platforma utilizează certificate de securitate.

Într-o variantă îmbunătățită, aplicația TDS aduce unele schimbări menite a reduce considerabil riscul privind accesul fraudulos. Autentificarea în vederea obținerii accesului la informațiile din dosarul electronic este posibilă prin respectarea următorilor pași¹⁹:

1. Formularea de către partea interesată a unei cereri de comunicare documente în format electronic prin intermediul căreia sunt furnizate instanței datele de autentificare, respectiv: adresa de e-mail și numărul de telefon²⁰. Cererea se poate formula atât în cadrul unui dosar deja existent, cu indicarea instanței, a secției și a numărului de dosar, cât și odată cu acțiunea introductivă, însă printr-o cerere distinctă;

2. Cererea trebuie însoțită de dovada calității de parte în dosar (prin depunerea unei copii de pe cartea de identitate) sau de reprezentat (avocat, mandatar etc. prin depunerea împuternicirii avocațiale sau a procurii autentice) și poate fi depusă prin registratură sau transmisă electronic în format PDF pe adresa de e-mail a instanței sau prin fax;

3. După înregistrarea cererii prin cele două modalități alternative descrise mai sus, aceasta urmează a fi aprobată prin rezoluție de către președintele de complet care instrumentează dosarul;

¹⁸ În acest sens, D.M. Ilucă, A.C. Simion, *Platformele de crowdfunding la granița dintre securitate și fraudă*, Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Tomul LXIV, 2018, Supliment, p. 341.

¹⁹ Cu titlu de exemplu, a se vedea: http://www.cab1864.eu/upload/2019/CAB_instructiuni_Utilizare_DE.pdf.

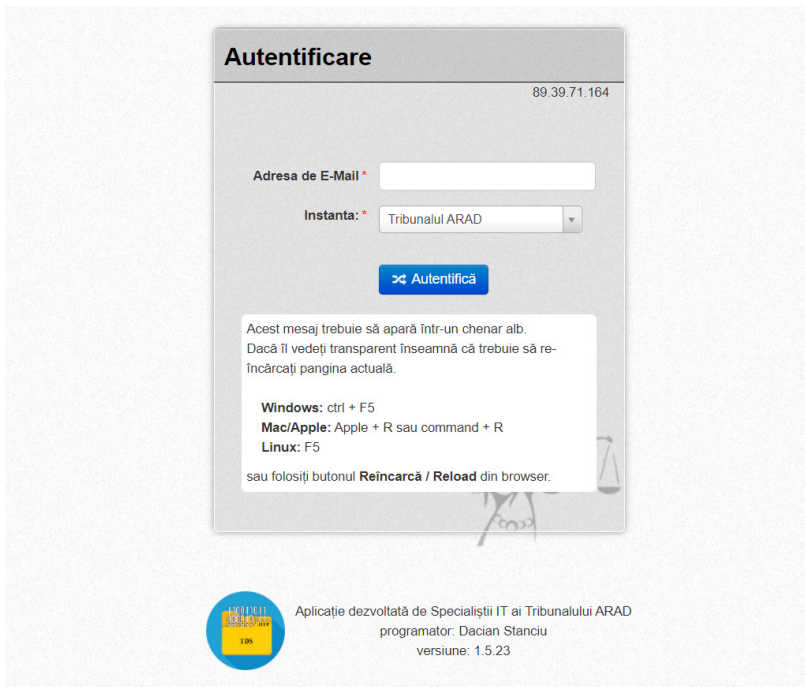
²⁰ Cererea de acces la dosarul electronic fiind necesară în vederea furnizării de către partea interesată a datelor de comunicare a parolei, acest formular nefiind necesar în privința aplicației InfoDosar în privința căreia, așa cum am precizat anterior, autentificarea se efectuează pe baza unei parole unice inserate direct de către instanță în cuprinsul citației. Binînțeles, în lipsa furnizării direct de către instanță a acestei parole, este posibilă formularea unei cereri în acest sens chiar de către partea interesată.

4. Ulterior aprobării cererii, partea interesată primește un link de autentificare transmis de către grefier pe adresa de e-mail a părții comunicată în prealabil;

5. În vederea autentificării după accesarea link-ului transmis, se introduce adresa de e-mail și codul transmis prin SMS²¹ la numărul de telefon indicat, acest cod fiind valabil pentru o singură autentificare.

După cum se poate lesne observa, actele din dosarul electronic se pot vizualiza în orice moment, însă, pentru fiecare solicitare de acces se emite un cod unic fiind înăsprite, așadar, condițiile de acces. Bineînțeles, nici această variantă nu poate oferi certitudinea că doar părțile din dosar vizualizează documentele, însă se poate aprecia în mod rezonabil faptul că dacă informațiile sunt consultate și de alte persoane acest lucru se efectuează cu acordul părții.

Redăm mai jos câmpul de autentificare prevăzut de aplicația TDS²²:

Ca o concluzie intermediară, considerăm că cea de-a doua variantă este, pentru contextul dat, mai sigură și mai eficientă, însă, ne menținem poziția exprimată anterior, în sensul că este nevoie de implementarea unei singure aplicații la nivel național, această soluție fiind cea mai fiabilă pe termen lung.

²¹ Codul este valabil timp de 5 minute iar în ipoteza în care nu este primit se poate solicita retransmiterea acestuia de maxim 3 ori.

²² Imagine preluată de pe site-ul <https://doc.tribunalularad.ro/autentificare>.

Aplicația fiind creată în primul rând pentru utilizatorii săi finali, este necesară stabilirea unui singur mod de autentificare, de preferat, pe o platformă unică.

3. Pro & contra auctoritas

Ponderea avantajelor privind implementarea dosarului electronic este fără doar și poate net superioară față de cea a dezavantajele pe care o astfel de aplicație le-ar putea cauza. În ceea ce privește avantajele pe care dosarul electronic le aduce sistemului judiciar, vom încerca să surprindem în cele ce urmează unele dintre beneficiile identificate până în prezent:

- posibilitatea studierii actelor din dosar concomitent de către părți, judecător, grefier, procuror dacă participă la judecată. În această modalitate se rezolvă o veche problemă relativ la studierea dosarului, la care părțile aveau acces cu cel mult 5 zile înainte de termenul de judecată, aceste 5 zile fiind necesare studierii dosarului de către judecător înainte de ședință. Nu de puține ori, în acest interval scurt de timp, în care dosarul fizic era „blocat” și nu putea fi pus la dispoziția părților pentru studiu, preoponenții, executorii judecătorești, experții judiciari etc. depuneau acte care conțineau informații importante și de care partea interesată nu avea șansa să ia la cunoștință de conținutul acestora decât în ziua termenului de judecată. Din acest punct de vedere, posibilitatea studierii dosarului chiar și în preziua termenului de judecată reprezintă un real avantaj pentru toate părțile care vor avea pârghiile necesare pentru a își pregăti apărarea/strategia în cunoștință de cauză. Se pot evita, totodată, cereri de amânare formulate din partea celor care nu aveau cunoștință de actele depuse la dosar, aspect care contribuie la dezideratul oricărui proces, respectiv soluționarea cu celeritate a cauzelor de către instanțele de judecată concomitent cu respectarea dreptului la apărare;

- dosarul electronic permite judecătorilor și grefierilor să își îndeplinească atribuțiile simultan, studierea dosarului de către judecător nemaifiind un impediment în conceperea unor acte procedurale de către grefier în cadrul aceluiași dosar (e.g. emiterea de citații)²³;

- componentă a procesului de digitalizare a justiției, dosarul electronic reprezintă un pas important către debirocratizarea sistemului judiciar. Eliminarea formularelor pentru studiu dosar și a celor pentru fotografierea actelor din dosar împreună cu reducerea timpului necesar studiului în arhiva curentă a instanțelor conferă participanților la actul de justiție beneficii incontestabile, dintre care amintim: accesul rapid la informații, reducerea sau eliminarea costurilor cu transportul pentru părți și a cheltuielilor instanțelor în principal cu transmiterea corespondenței, achiziționare de hârtie și toner.

²³ În acest sens, https://www.juridice.ro/680166/dosarul-electronic-analiza-prezentului-prin-prisma-necesitatii-utilitatii-si-dificultatilor.html?fbclid=IwAR28lqx97WlVvX_leXXD7g9B-Hv17-Vb1NN_jhsYIzaH1R5HnLroSkik3Z4#_ftnref7.

– complementar debirocratizării sistemului judiciar, dosarul electronic contribuie, de asemenea, și la dematerializarea documentelor prin posibilitatea depunerii actelor de procedură utilizând un formular online. Împrejurarea că inclusiv părțile pot încărca acte în dosarul electronic, la cererea grefierului putând fi transmise chiar și în format editabil, conferă posibilitatea preluării direct din document a unor date/cifre/denumirii exacte, aspect care diminuează riscul strecurării unor erori materiale în actele de procedură ale instanțelor. Ca atare, și numărul persoanelor care se văd nevoite să utilizeze de procedură de „îndreptare eroare materială”²⁴ va fi semnificativ mai mic, ajutând la degrevarea instanțelor de judecată de atare cereri;

– odată creată o bază de date electronică ce cuprinde toate actele din dosarele instanțelor de judecată, problema arhivării acestor documente va fi în proporție de 60% soluționată²⁵. Este un lucru cunoscut faptul că un dosar soluționat definitiv are un termen de păstrare cuprins între 3, 5 și 10 ani iar la expirarea acestuia toate documentele (mai puțin hotărârile judecătorești) sunt trimise spre casare. Astfel, în lipsa stocării documentelor în format electronic, diversele acte efectuate în cadrul respectivului dosar (expertiză judiciară, audieri de martori, interogatoriul părților etc.) ar fi în mod definitiv pierdute.

Pentru că utilizarea la scară largă a acestei aplicații, cel puțin în ultima jumătate de an, a dezvăluit și anumite inconveniente, vom reda *infra* câteva dezavantaje ivite împreună cu posibile remedii:

– timpul îndelungat necesar scanării și încărcării documentelor trimise de părți, acestea neputând fi în mod fizic procesate în timp real, poate conduce la o neconcordanță de ordin cantitativ între actele disponibile în dosarul electronic și cele depuse la dosarul fizic. În vederea optimizării procesului de scanare, este obligația părților de a contribui la înlesnirea acestuia și depunerea actelor imprimate doar pe o singură pagină și nu față-verso²⁶. De asemenea, folosirea inteligenței artificiale pentru înlocuirea task-urilor administrative

²⁴ Potrivit dispozițiilor art. 442 C. proc. civ.: ”(1) *Erorile sau omisiunile cu privire la numele, calitatea și susținerile părților sau cele de calcul, precum și orice alte erori materiale cuprinse în hotărâri sau încheieri pot fi îndreptate din oficiu ori la cerere.*(2) *Instanța se pronunță prin încheiere dată în camera de consiliu. Părțile vor fi citate numai dacă instanța socotește că este necesar ca ele să dea anumite lămuriri.* (3) *În cazul hotărârilor, îndreptarea se va face în ambele exemplare ale hotărârii.*”

²⁵ Despre problema depozitării și arhivării dosarelor de către instanțele de judecată dar și despre imposibilitatea preluării acestora de către Arhivele Naționale, a se vedea: [Online] la https://www.ziuanews.ro/dezvaluiri-investigatii/instantele-sufocate-de-maculatura-128297?fbclid=IwAR0bGQJVapZpBveRusSGN_FoEcKflhloMafoEbfTc24DQnax9hvmDhLpWA0, accesat la data de 15.11.2020.

²⁶ Reducându-se riscul ca în dosarul electronic să apară doar fragmente de acte (respectiv doar paginile impare).

repetitive și sprijinirea personalului auxiliar prin diverse softuri reprezintă o altă soluție ce se impune a fi implementată cu precădere²⁷;

– în ipoteza solicitării accesului la dosarul electronic de către alte persoane față de părțile din cauza respectivă (ex. reprezentantul convențional al părții, mandatarul cu procură specială etc.), acestea sunt obligate să depună alăturat cererii de acces și dovada de reprezentant (e.g. împuternicire avocațială, procură autentificată). Problema care se poate ivi în această situație este cea în care ulterior aprobării cererii de către președintele de complet a încetat calitatea de reprezentat (prin denunțare, renunțare la mandat etc.) iar acest aspect nu a fost adus la cunoștința instanței. Este necesară stabilirea unor dispoziții sancționatorii pentru acțiunile de accesarea a actelor din dosarul electronic de către persoanele care nu mai dețin calitate în proces.

– o controversă născută în rândul practicienilor strâns legată de consultarea documentelor din dosarul electronic este reprezentată de comunicarea electronică a actelor. Astfel, s-a ridicat următoarea întrebare: prin deschiderea și vizualizarea unor documente din dosar se poate aprecia că procedura de comunicare este considerată împlinită față de acea parte? această acțiune reprezintă materializarea unui nou caz de echipolență?²⁸. Bineînțeles, se are în vedere doar ipoteza accesării și descărcării unui act în privința căruia începe să curgă un termen de decădere²⁹ și nu orice act care nu ar avea asemenea consecințe juridice.

Considerăm că nu poate fi asimilată unui veritabil caz de echipolență accesarea unui act din dosarul electronic, nici măcar în ipoteza în care se generează automat de către sistemul informatic un mesaj privind data și ora vizualizării documentelor, cel puțin pentru următoarele considerente:

În primul rând, cazurile de echipolență sunt prevăzute în mod excepțional și limitativ de lege și sunt de strictă interpretare și aplicare, fiind interzisă extinderea acestora prin aplicarea analogiei de către judecător.

În al doilea rând, nu există certitudinea că odată accesat documentul din dosarul electronic acesta a putut fi în mod efectiv vizualizat de către utilizator, existând situații în care deschiderea documentului nu este posibilă fie pentru că acesta conține erori de citire, fie pentru că este compromis sau nu este recunos-

²⁷ În acest sens, a fost creat un pachet de aplicații CITNET ce presupune încărcarea automată a rezoluțiilor judecătorului direct în aplicația instanțelor ECRIS, pentru mai multe detalii, a se vedea: [Online] la https://www.juridice.ro/680166/dosarul-electronic-analiza-prezentului-prin-prisma-necesitatii-utilitatii-si-dificultatilor.html?fbclid=IwAR28lqx97WlvVx_leXXD7g9B-Hv17-Vb1NN_jhsYIzaH1R5HnLroSkik3Z4#_ftn8, accesat la data de 30.09.2020.

²⁸ Similar cazului prevăzut la art. 468 alin. (3) C. proc. civ.

²⁹ Spre exemplu, partea ia la cunoștință de conținutul unei întâmpinări față de care are posibilitatea de a formula răspuns la întâmpinare în termen de 10 zile de la data comunicării.

cut, fiind posibilă chiar situația în care la momentul accesării documentul este gol.

Nu în ultimul rând, trebuie precizat faptul că nu există o bază legală ce acoperă și această situație de comunicare a actelor de procedură, dispozițiile art. 154³⁰ alin. (6) raportat la alin. (6¹) C. proc. civ făcând referire la situația expresă în care „*partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop.*” Tot astfel, și dispozițiile art. 257 alin. (5) C. proc. pen.³¹ prevăd posibilitatea comunicării citațiile prin intermediul poștei electronice, însă doar dacă persoana în cauză și-a dat acordul în acest sens.

Pe această linie, se poate constata că operaționalizarea sistemului judiciar are la acest moment două componente: primul serviciu oferă participanților la actul de justiție accesul la „*Dosarul electronic*”, iar cel de-al doilea este reprezentat de „*serviciul de comunicare electronică a actelor de procedură*”³², ambele componente având la bază aceleași obiective principale, respectiv: rapiditate, gratuitate și protejarea datelor cu caracter personal³³, fiind interconectate și interdependente. Astfel, tocmai pentru că s-a dorit crearea unui serviciu distinct, complementar, de comunicare electronică a actelor de procedură la solicitarea expresă a părții interesate și cu furnizarea datelor de comunicare, opinăm că soluția la care am aderat și pe care am prezentat-o *supra* este cea corectă.

4. Concluzii și reflecții asupra unui sistem judiciar digitalizat

Așa cum preciza marele jurist francez Jean Carbonnier în cartea sa *Flexible droit pour une sociologie du droit sans rigueur*³⁴ – „*Le droit est plus grand que la règle de droit*”. Lipsa unor reglementări exprese în privința dosarului

³⁰ Art. 154 alin. (6) C. proc. civ.: „*Comunicarea citațiilor și a altor acte de procedura se poate face de grefa instanței și prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia, dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop. Comunicarea actelor de procedură va fi însoțită de semnătura electronică extinsă a instanței care va înlocui ștampila instanței și semnătura grefierului de ședință din mențiunile obligatorii ale citației. Fiecare instanță va avea o singură semnătură electronică extinsă pentru citații și acte de procedură.*”

(61) „*Citațiile și celelalte acte de procedură menționate la alin. (6) se consideră comunicate la momentul la care au primit mesaj din partea sistemului folosit că au ajuns la destinatar potrivit datelor furnizate de acesta.*”

³¹ Art. 257 alin. (5) C. proc. pen.: „*Citarea se poate realiza și prin intermediul poștei electronice sau prin orice alt sistem de mesagerie electronică, cu acordul persoanei citate.*”

³² [Online] la <https://sway.office.com/o08zlmX1JY7BMzkn?ref=Link>, accesat la data de 13.10.2020.

³³ [Online] la <https://www.clujust.ro/iccj-a-lansat-serviciul-de-comunicare-electronica-acte-de-procedura/>, accesat la data de 15.11.2020.

³⁴ În acest sens, J. Carbonnier, *Flexible droit pour une sociologie du droit sans rigueur*, Ediția a 10-a, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2001, p. 22.

electronic nu a reprezentat un impediment în vederea implementării acestei aplicații de către instanțele de judecată, necesitatea asigurării accesului la actele din dosar chiar și în condiții excepționale, de restricționare sau limitare a deplasării persoanelor la sediul instanțelor, fiind mai presus față de inexistența unor „reguli de drept” care să permită acest lucru³⁵.

Este de dorit, însă, ca de *lege ferenda*, noțiunea de dosar electronic să își găsească o reglementare proprie în cuprinsul Codurilor de procedură civilă și penală în vederea unificării practicilor instanțelor de judecată în privința: aplicației utilizate, a condițiilor de autentificare și a modalităților de solicitare a accesului la documentele dosarului.

Cu siguranță digitalizarea sistemului de justiție nu se va opri aici, eforturile întreprinse până acum și de acum încolo fiind canalizate nu doar asupra eficientizării accesului la dosarul electronic cât și asupra sistemului de videoconferință care se dorește a fi implementat și în cauzele non-penale, precum și în privința comunicării hotărârilor judecătorești în format electronic și folosirea semnăturii electronice de către instanțe. Acest deziderat nu poate fi însă atins decât cu sprijinul tuturor participanților la actul de justiție, fiind nevoie de un efort susținut și constant pentru a beneficia de un sistem judiciar digitalizat.

³⁵ Chiar și în aceste momente în care starea de urgență a fost înlocuită de starea de alertă, instanțele care înregistrează un număr crescut de cazuri de infectare cu virusul SARS COV-2 printre membrii colectivului respectivei instanțe pot decide suspendarea activității unor compartimente auxiliare și utilizarea exclusivă a mijloacelor alternative de studiu dosar sau depunere actelor în format electronic. Cu titlu de exemplu, a se vedea comunicatul de presă din data de 03.11.2020 al Judecătoriei Iași disponibil la adresa https://barouliasi.ro/fileadmin/noiembrie_2020/Comunicat_Judecatoria_Iasi.pdf, site consultat la data de 10.11.2020.

